

**Informacja z realizacji
Powiatowego Programu opieki nad zabytkami dla Powiatu Toruńskiego
w roku 2022**

Powiatowy Program opieki nad zabytkami dla Powiatu Toruńskiego na lata 2019 – 2022, zwany dalej „Programem”, po uzyskaniu pozytywnej opinii Kujawsko-Pomorskiego Konserwatora Zabytków, został przyjęty Uchwałą Nr X/70/2019 Rady Powiatu Toruńskiego z dnia 24 października 2019 r. i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego pod poz. 5646 w dniu 31 października 2019 r. Uchwała weszła w życie w listopadzie 2019 r.

Poniższa informacja dotyczy realizacji zadań z zakresu Programu w 2022 roku.

1. Społeczni opiekunowie zabytków

Starosta Toruński zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami może ustanawiać – w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków – społecznych opiekunów zabytków.

Społeczny opiekun zabytków to osoba fizyczna bądź osoba prawna (np. stowarzyszenie), która podejmuje działania związane z zachowaniem zabytków w jak najlepszym stanie oraz dzieli się wiedzą o nich.

Społeczny opiekun zabytków współpracuje m.in. z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wójtem Gminy, a także ze Starostą, uczestniczy w spotkaniach, bierze czynny udział w akcjach dotyczących ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Do zadań społecznych opiekunów należy m.in. podejmowanie działań związanych z zachowaniem wartości zabytkowych obiektów, opieka nad nimi, dogłądanie, ale także prace – chociażby porządkowe – przy zabytkach, jak również interweniowanie i informowanie służb konserwatorskich o dewastacji lub zagrożeniu.

W powiecie toruńskim ustanowionych jest 6 społecznych opiekunów zabytków.

Społeczni Opiekunowie Zabytków (SOZ) w Powiecie Toruńskim

Lp.	Dane SOZ	Gmina	Status SOZ
1.	P.B.	m.Chełmża	czasowo zawieszona działalność jako społeczny opiekun zabytków
2.	D.C.	Czernikowo	czynny społeczny opiekun zabytków
3.	A.W.	Zławieś Wielka	czynny społeczny opiekun zabytków
4.	M.P.	Łysomice	w ostatnim czasie działalność społecznego opiekuna zabytków mocno ograniczona
5.	T.S.	Toruń, wcześniej Obrowo	czynny społeczny opiekun zabytków
6.	J.M.	Osiek	czasowo zawieszona działalność jako społecznego opiekuna zabytków

Każdy Społeczny Opiekun Zabytków zobowiązany jest do przedłożenia Staroście Toruńskiemu informacji z prowadzonej przez siebie działalności w zakresie ochrony i upowszechniania wiedzy o zabytkach.

W 2022 r. informację taką przesłało 2 społecznych opiekunów zabytków.

W celu zwiększenia liczby społecznych opiekunów zabytków w powiecie toruńskim promowano akcję „I ty możesz zostać społecznym opiekunem zabytków”.

Plakat promujący akcję „I ty możesz zostać społecznym opiekunem zabytków”

Pomimo prowadzonej promocji m.in. w mediach społecznościowych nie udało się pozyskać nowych kandydatów do pełnienia tej funkcji.

2. Popularyzowanie wiedzy o historii i zabytkach powiatu toruńskiego

a) konkursy dla mieszkańców powiatu toruńskiego

W ramach obchodów Dnia Muzeów 2022 na profilu facebookowym powiatu zorganizowano konkurs, którego tematem przewodnim była historia druku i drukarstwa.

Nagrodą dla laureatów konkursu było m.in. zwiedzanie Muzeum Piśmiennictwa i Drukarstwa w Grębocinie. Konkurs zrealizowano w czerwcu 2022 r.

Laureaci konkursu w Muzeum Piśmiennictwa i Drukarstwa w Grębocinie, czerwiec 2022 r.

We wrześniu Powiat Toruński, po raz kolejny włączając się w obchody Europejskich Dni Dziedzictwa, zaprosił mieszkańców powiatu toruńskiego do udziału w konkursie „Nasze dziedzictwo – poznawanie przez odkrywanie”, którego celem jest promocja i upowszechnianie wiedzy o zabytkach znajdujących się na terenie powiatu toruńskiego.

Tematem przewodnim realizowanego w 2022 roku konkursu były kapliczki, krzyże i figury przydrożne. Grafika przedstawiała zabytkowy obiekt ukryty pod puzzlową układanką. Konkurs realizowany był na profilu facebookowym Powiatu Toruńskiego. Zadaniem uczestników konkursu było udzielenie poprawnej odpowiedzi na pytanie konkursowe „W jakiej miejscowości znajduje się kapliczka, krzyż lub figura przydrożna przedstawiona na zdjęciu?”.

Zwycięzcy otrzymali nagrody książkowe promujące dziedzictwo kulturowe Polski oraz przewodnik „Zapomniane miejsca. Kujawsko-Pomorskie” Tomasza Sztochmala, społecznego opiekuna zabytków.

Grafika promująca konkurs „Nasze dziedzictwo – poznawanie przez odkrywanie”

b) wideoprzewodniki w telefonie

Pracownicy Wydziału zajmującego się m.in. promocją Powiatu nagrali – w latach ubiegłych – 4 wideoprzewodniki po zabytkach i innych ciekawych miejscach na terenie powiatu toruńskiego. W ramach wideoprzewodników zaprezentowano następujące filmy:

- „Ostatni wiatrak koźlak z XIX w.” o wiatraku w Bierzglowie,
- „Gdzie Wisła spotyka Drwęcę” o atrakcyjnej przyrodniczo i historycznie Złotorii,
- „Rowerem nad leśne stawy”, czyli w stronę gminy Zławieś Wielka, do Przysieka,
- „Spacerem po Chełmży”.

Filmy te opublikowano na kanale You Tube, stronie internetowej urzędu oraz profilu facebookowym Powiatu Toruńskiego.

W 2022 roku opracowano plakaty informujące o możliwości obejrzenia wyżej wymienionych filmów w telefonie po przednim zeskanowaniu kodu QR. Stojaki reklamowe z powyższą informacją umieszczono w najbardziej uczęszczanych miejscach w urzędzie.

Stojaki reklamowe promujące wideoprzewodniki po powiecie toruńskim

- c) wydanie kart okolicznościowych i realizacja filmów promocyjnych powiatu toruńskiego (np. spot dożynkowy, Narodowe Czytanie 2022) z uwzględnieniem obiektów prezentujących kulturę ludową i ekspozycję obiektów zabytkowych

Wesołego Alleluja!

Cześć i chwała Zmartwychwstałemu!

Niech nadchodzące święta będą dla nas wszystkich czasem rodzinnym, pełnym dobrych emocji i szczęścia. Oby zmartwychwstały Chrystus zawsze przypominał o zwycięstwie dobra nad złem i był symbolem nowego początku, pełnego nadziei, pokoju i miłości.

Starosta Toruński
Marek Olszewski

Przewodniczący Rady Powiatu
Paweł Polikowski

Ilustracja oparta na wizerunku figury Jezusa Zmartwychwstałego w kościele pw. Św. Mikołaja w Papowie Toruńskim.

Kartka świąteczna 2022 r. – wizerunek figury Jezusa Zmartwychwstałego z kościoła pw. Św. Mikołaja w Papowie Toruńskim

- d) materiały promocyjne powiatu toruńskiego przedstawiające zabytki

Wśród materiałów promujących zabytki powiatu znajdują się m.in. herbaciarka, parasol, puzzle, karty „Piotruś”, podkładki, karty pocztowe, książki tzw. „umilacze podróży”. Artykuły te stanowią istotny element promocyjny powiatu i rozpowszechniane są wśród uczestników podczas różnorodnych wydarzeń realizowanych przez Powiat.

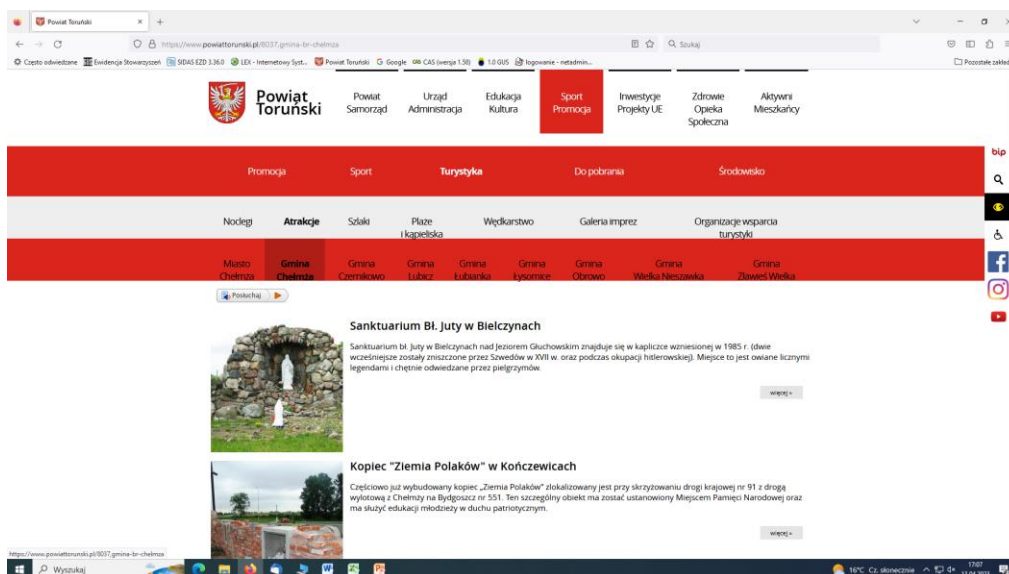
Wybrane materiały promocyjne popularyzujące zabytki powiatu toruńskiego

3. Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych powiatu oraz o jego walorach turystycznych

a) informacje zamieszczone na stronie internetowej

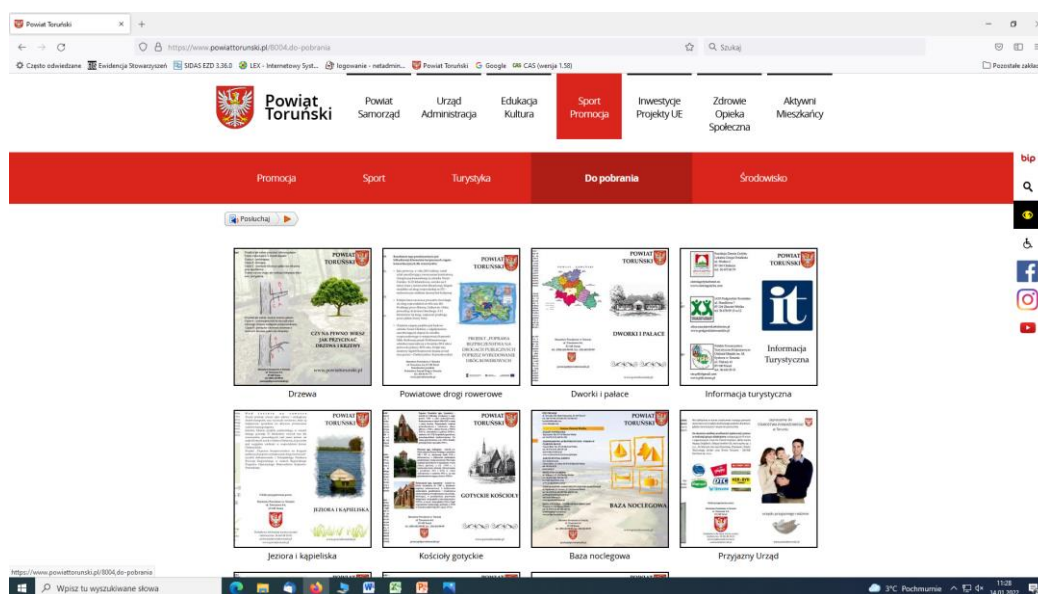
Na stronie internetowej Powiatu Toruńskiego www.powiattoruński.pl w zakładce „Turystyka” znajdują się informacje na temat m.in. bazy turystycznej, atrakcji oraz dostępnych szlakach turystycznych zarówno pieszych, jak i rowerowych.

Na szczególną uwagę zasługuje zakładka „atrakcje” w której w podziale na poszczególne gminy zamieszczone są zdjęcia zabytków wraz z krótką informacją o nich.

Strona internetowa powiatu toruńskiego www.powiattorunski.pl

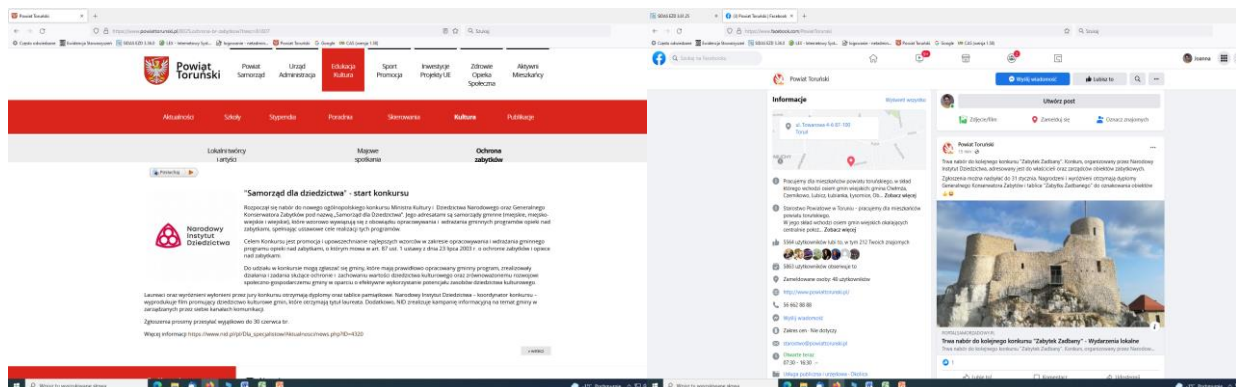
Natomiast w zakładce „do pobrania” znajdują się informacje dotyczące m.in. zabytków jak również ciekawych miejsc do odwiedzenia na terenie powiatu toruńskiego.

Strona internetowa powiatu toruńskiego www.powiattorunski.pl

b) rozpowszechnianie informacji o konkursach promujących zabytki

Zarówno na stronie internetowej urzędu jak i profilu społecznościowym zamieszczane są informacje zapraszające mieszkańców do udziału w konkursach promujących zabytki lub ciekawe rozwiązania w zakresie upowszechniania wiedzy o nich lub ciekawych inicjatywach podjętych w tym zakresie.

Przykładowe informacje zamieszczone na stronie internetowej i profilu społecznościowym powiatu toruńskiego

4. Monitorowanie sporządzenia przez samorządy gminne z terenu powiatu toruńskiego Gminnych Ewidencji Zabytków

Powiat Toruński zobowiązał się do monitorowania raz w roku samorządów gminnych z terenu powiatu toruńskiego w zakresie sporządzenia Gminnych Ewidencji Zabytków. Informacja w powyższym zakresie znajduje się w tabeli poniżej.

Lp.	Gmina	Gminna Ewidencja Zabytków (GEZ)	Liczba pozycji w GEZ	Data wpisu ostatniej pozycji w GEZ
1.	Miasto Chełmża	Tak	394	brak danych
2.	Gmina Chełmża	w trakcie uzgodnień z Kujawsko-Pomorskim Konserwatorem Zabytków	321	02.05.2022 r.
3.	Czernikowo	Tak	64	17.11.2021 r.
4.	Obrowo	w trakcie opiniowania przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków	75	brak danych
5.	Lubicz	Tak	191	brak danych
6.	Łysomice	Nie	—	—
7.	Łubianka	Tak	313	25.02.2020 r.
8.	Wielka Nieszawka	Tak	53	brak danych
9.	Zławieś Wielka	Nie	—	—

Opracowanie własne na podstawie materiałów nadesłanych przez samorządy gminne

5. Udzielone wsparcie finansowe

a) otwarte konkursy ofert

Corocznie, w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Zarząd Powiatu Toruńskiego ogłaszał nabór wniosków na dotacje m.in. w obszarze: kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz turystyka i krajoznawstwo.

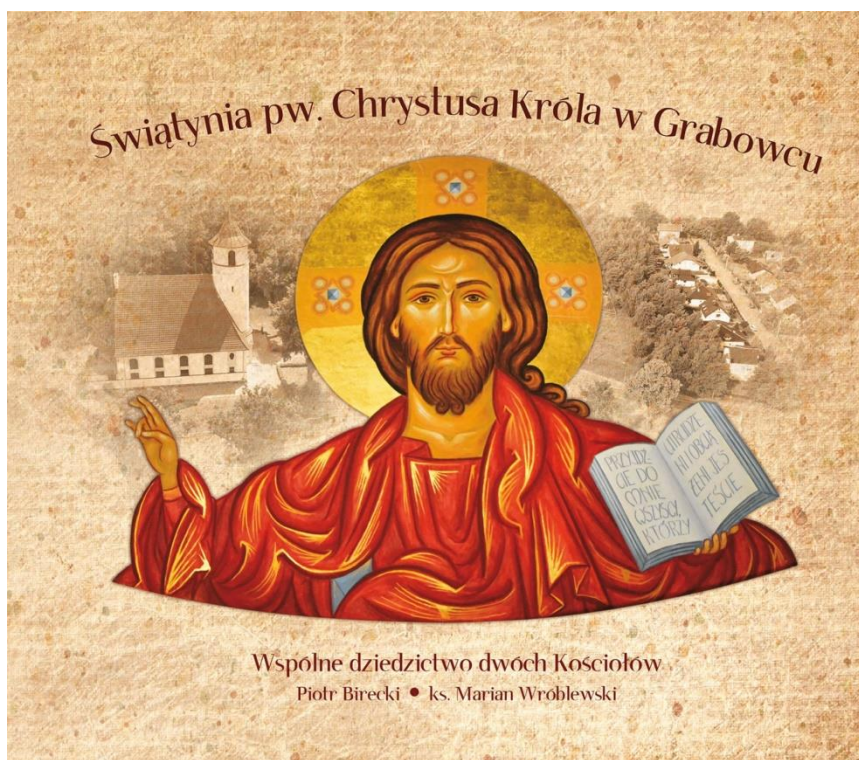
Na realizację obu konkursów w 2022 roku Powiat przeznaczył ok. 28 tys. zł.

W ramach wyżej wymienionych zadań realizowane były m.in. konkursy, warsztaty, rajdy, wycieczki promujące dziedzictwo kulturowe powiatu.

Wybrane zdjęcia z poszczególnych edycji projektu „Klejnoty Powiatu Toruńskiego” realizowanego przez Czernikowskie Stowarzyszenia Na Rzecz Wspierania Edukacji, Kultury i Sportu

b) dofinansowanie kosztów wydania publikacji „Świątynia pw. Chrystusa Króla w Grabowcu. Wspólne Dziedzictwo dwóch Kościołów” autorstwa Piotra Bireckiego i ks. Mariana Wróblewskiego. Zadanie wsparto kwotą 22 tys. zł.

Okladka publikacji wydanej przy współudziale Starostwa Powiatowego w Toruniu

6. Wsparcie finansowe prac przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków

Starostwo Powiatowe w Toruniu nie udziela wsparcia finansowego na dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.

Jednakże dotacje na powyższy cel przyznawane są przez samorzady gminne z terenu powiatu toruńskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorskiego Konserwatora Zabytków oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W 2022 roku na powyższy cel dotacje otrzymały następujące podmioty:

1) Dotacje udzielone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

- Gmina Czernikowo na zadanie „Włęcz, drewniana chata kantora: prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane – 242 000 zł;
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Grzywnie na zadanie „Ostaszewo, kaplica pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, kaplica grobowa rodziny Wegner, konserwacja wystroju wnętrza kaplicy – etap III” – 50 000 zł;
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja Biskupa w Papowie Toruńskim na zadanie: „Prace konserwatorsko-restauratorskie ołtarza” – 90 000 zł;
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Przecznie na zadanie: „Prace przy usunięciu betonowej nawierzchni chodników i odnowieniu świątyni – etap II” – 190 000 zł;
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja Biskupa w Papowie Toruńskim na zadanie: „Remont dachu kościoła” – 150 000 zł;
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Dobrzejewicach na zadanie: „Remont elewacji południowej kościoła” – 144 478 zł;
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Górsku na zadanie: „Prace konserwatorskie przy drewnianej wieży kościoła” – 65 000 zł.

2) Dotacje udzielone przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Gmina - miejscowość	Wnioskodawca	Obiekt	Cel dotacji	Kwota dotacji
Chełmża - Grzywna	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Grzywnie	kaplica grobowa w Ostaszewie	Konserwacja wystroju wnętrza kaplicy filialnej pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Ostaszewie – III etap	15 000 zł
Czernikowo -Włęcz	Gmina Czernikowo	chata kantora	Prace budowlane, konserwatorskie i restauratorskie przy drewnianej chacie kantora we Włęczu – II etap	30 000 zł

Łubianka-Zamek Bierzgłowski	Diecezja Toruńska	zamek pokrzyżacki	Prace konserwatorskie i restauratorskie wieży bramnej – elewacja kamienna zamku krzyżackiego w miejscowości Zamek Bierzgłowski	15 000 zł
Łysomice-Papowo Toruńskie	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja Biskupa w Papowie Toruńskim	kościół parafialny	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy gotyckiej dekoracji maswerkowej w zewnętrznej blendzie ścian zakrystii kościoła pw. św. Mikołaja Biskupa w Papowie Toruńskim – II etap	15 000 zł
Zławieś Wielka - Górsk	Parafia Rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Górsku	kościół parafialny	Konserwacja i restauracja wieży kościoła w Górsku wraz z hełmem	15 000 zł

3) Dotacje udzielone przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Wnioskodawca	Cel dotacji	Kwota dotacji ze środków RPO WK-P (UE)	Kwota dotacji ze środków wojewódzkich
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Dobrzejewicach	Remont konserwatorski elewacji wschodniej kościoła pw. św. Wawrzyńca w Dobrzejewicach – kontynuacja	98 571,43	1 428,57
Parafia Rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Górsku	Prace konserwatorsko-restauratorskie przy drewnianej wieży kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Górsku. Etap I: konstrukcja i opierzenie wieży	128 142,86	1 857,14
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wojciecha w Złotorii	Remont konserwatorski elewacji kościoła pw. św. Wojciecha w Złotorii – etap VII	88 714,29	1 285,71
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja Biskupa w Papowie Toruńskim	Roboty budowlano-konserwatorskie polegające na remoncie dachu kościoła pw. św. Mikołaja Biskupa w Papowie Toruńskim	147 857,13	2 142,86
Parafia Rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Przecznie	Konserwacja Grupy Ukrzyżowania ze ściany tęczowej w kościele w Przecznie. Etap I: figury i krzyż	39 428,57	571,43

Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty w Świerczynkach	Prace konserwatorskie chóru muzycznego z balustradą i prospektem organowym z kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty w Świerczynkach (II etap)	147 827,31	2 142,43
Parafia Rzymskokatolicka pw. Narodzenia NMP w Kielbasinie	Remont dachu kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP w Kielbasinie. Naprawy ciesielskie więźby dachowej korpusu kościoła	147 843,58	2 142,66
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja Biskupa w Chełmży	Remont konserwatorski elewacji kościoła filialnego pw. św. Mikołaja w Chełmży – elewacja północna kościoła, fragment	176 681,94	2 560,61
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja Biskupa w Chełmży	Konserwacja zachodniej strony ceglanego ogrodzenia przy kościele pw. Świętego Mikołaja w Chełmży – prace ratunkowe, fragment	216 546,68	3 138,36
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Grzywnie	Konserwacja wystroju wnętrza kaplicy p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Ostaszewie	78 832,54	1 142,50
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Kostki w Złejwsi Wielkiej	Konserwacja elewacji kościoła pw. Św. Stanisława Kostki w Złejwsi Wielkiej – etap IV	147 807,36	2 142,14
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja w Gronowie	Remont ścian i kopuły wieży oraz dachu nad prezbiterium i kaplicą na kościele parafialnym pw. św. Mikołaja w Gronowie	147 857,14	2 142,86
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej i NMP Wspomożycielki Wiernych w Nawrze	Konserwacja feretronów pw. św. Katarzyny i św. Stanisława Kostki oraz św. Anny i Matki Boskiej Różańcowej z kościoła pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej i NMP Wspomożycielki Wiernych w Nawrze	59 093,64	856,43
Diecezja Toruńska	Zamek Bierzgłowski, gotycki zamek pokrzyżacki, XIII/XIV w.: prace konserwatorskie wieży bramnej – renowacja elewacji ceglanej, elewacji kamiennej	0,00	55 000,00
Gmina Czernikowo	Wykonanie prac fundamentowych oraz prac renowacyjnych ceglanego komina w ramach restauracji XIX-wiecznej drewnianej chaty kantora we Włęczu	0,00	20 000,00
Gmina Łubianka	Przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich	0,00	50 000,00

	przy pałacu w miejscowości Warszewice gm. Łubianka		
	Razem:	1 625 204,47	148 553,70
	RAZEM:	1 773 758,17	

4) Dotacje udzielone przez samorządy gminne na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków:

a) Gmina Łysomice

- kościół w Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty w Świerczynkach – na zadanie: prace konserwatorskie chóru muzycznego z balustradą i prospektem organowym w Kościele Parafialnym, Etap II – w wysokości 26 782 zł;
- kościół w Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Grzywnie – na zadanie: konserwacja fragmentu malarstwa ściennego, stanowiącego wystrój wnętrza Kaplicy grobowej rodziny von Wegner w Ostaszewie XIX w. – w wysokości 11 425 zł;
- kościół w Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Mikołaja Biskupa w Papowie Toruńskim – na zadanie:
 - roboty budowlane – konserwatorskie polegające na remoncie dachu kościoła,
 - kompleksowe prace konserwatorsko-restauratorskie barokowego ołtarza bocznego południowego z XVII/XVIII w kościele;
 - pełna konserwacja i restauracja dekoracji maswerkowej w blendach zakrystii kościoła,
 – w wysokości 82 376 zł.

b) Gmina Obrowo

- kościół w Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Wawrzyńca w Dobrzejewicach – na zadanie: roboty konserwatorskie związane z zabezpieczeniem przed szkodliwym działaniem wód gruntowych, odwodnienie i udroźnienie oraz odprowadzenie wód deszczowych przy kościele – w wysokości 50 000 zł.

c) Miasto Chełmża

- kościół w Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Mikołaja w Chełmży – na zadanie: prace remontowe przy elewacji zabytku – w wysokości 60 000 zł.

7. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Obowiązek sporządzenia i aktualizacji Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych wynika z Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. nr 212 poz. 2153). Dokument ten podlega uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W powiecie toruńskim obowiązuje przyjęty w 2012 roku „Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla powiatu toruńskiego”. Realizacją planu zajmuje się Wydział Organizacyjny i Spraw Obywatelskich.

Powyższy plan sporządza się do przewidywalnych i realnych zagrożeń. Zawiera on niezbędne dane w zakresie planowania, przygotowania i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich mających na celu uratowanie zabytków przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

8. Rejestr i ewidencja zabytków nieruchomych

Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi rejestr i ewidencję zabytków nieruchomych.

Liczba pozycji wpisanych w powyższe rejestry w poszczególnych gminach powiatu toruńskiego ziemskiego przedstawia się następująco:

Lp.	Gmina	Liczba pozycji w Rejestrze zabytków (w nawiasie liczba obiektów wpisanych w ramach wszystkich pozycji)	Liczba pozycji w Ewidencji zabytków
1.	Miasto Chełmża	10 (13)	380
2.	Gmina Chełmża	11 (22)	310
3.	Czernikowo	6 (15)	56
4.	Lubicz	13 (19)	172
5.	Łubianka	8 (10)	36
6.	Łysomice	8 (18)	199
7.	Obrowo	7 (9)	73
8.	Wielka Nieszawka	2 (2)	51
9.	Zławieś Wielka	11 (25)	125
Razem:		76 (133)	1402

Opracowanie własne na podstawie www.torun.wkz.gov.pl

Opracowanie: Joanna Rybitwa
Wydział Edukacji i Spraw Społecznych

Toruń, kwiecień 2023 r.